

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"СТРАТЕГІЧНЕ ТА ІННОВАЦІЙНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА"
для студентів спеціальності 8.18010014
"Управління фінансово-економічною безпекою"
всіх форм навчання

Харків. Вид. ХНЕУ, 2013

Затверджено на засіданні кафедри економічного аналізу.
Протокол № 11 від 17.05.2013 р.

Укладачі: Полтавська Є. О.
Котов А. М.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства" для студентів спеціальності 8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою" всіх форм навчання / укл. Є. О. Полтавська, А. М. Котов. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 40 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни, її зміст із розподілом навчального часу за модулями, темами та формами занять. Наведено плани лекцій, практичних і семінарських занять, методичні рекомендації до самостійної роботи, систему оцінювання знань студентів, а також список рекомендованої літератури.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою".

Вступ

На сучасному етапі розвитку економіки України велика кількість вітчизняних підприємств знаходиться в кризовому становищі. Тому перед підприємствами постає актуальне завдання формування ефективної стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства з метою протидії загрозам зовнішнього та внутрішнього походження. Підвищення рівня економічної безпеки має закласти підґрунтя для виведення підприємств із кризового стану й подальшого їх ефективного розвитку.

Розробляючи стратегію розвитку того чи іншого суб'єкта господарювання, в першу чергу розробляють і обґрунтовують прогноз ринкової ситуації на передбачуваний період. Від багатоаспектних зовнішніх і внутрішніх факторів, їх впливу, зокрема характеристики і структури потреб ринку і прогнозних можливостей їх вирішення, у виборі форм і шляхів їх вирішення великою мірою залежатиме економічна безпека різнорівневих суб'єктів господарювання як підприємства, галузі, так і народного господарства в цілому. Рівень економічної безпеки підприємства також залежить від ефективності керівництва, гнучкого управління, вибору самої системи управління та кваліфікації спеціалістів. Обґрунтування стратегії забезпечення належної економічної безпеки підприємства базується на проведенні системного аналізу його виробничої діяльності за відповідний період та плануванні системи заходів, які б у прогнозованому періоді гарантували стабільність роботи підприємства та перспективу його розвитку.

Протягом останніх років деякі вітчизняні підприємства створюють у своїй структурі спеціальні підрозділи, основним завданням яких є забезпечення економічної безпеки. Однак більшість із цих підрозділів не мають добре розробленої та ефективно функціонуючої системи забезпечення економічної безпеки. Цей аспект суттєво знижує ефективність їх функціонування та обумовлює потребу в розробці стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства. В той же час саме створення таких підрозділів є позитивним вектором розвитку сучасних підприємств і свідчить про деяке розуміння суб'єктами господарювання основних завдань економічної безпеки підприємства.

Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства для охорони результатів інтелектуальної діяльності в процесі комерційної діяльності суб'єктів господарювання здійснює такі функції [1]:

- стимулює підвищення ефективності господарської діяльності;
- зменшує операційні та невиробничі витрати суб'єктів господарювання на фізичний захист цінної інформації у вигляді охоронних засобів – шифрування, матеріальних перешкод та ін.;
- зменшує ризики ведення бізнесу, пов'язані з ненадійністю трудових контрактів;
- підвищує інвестиційну привабливість національної економіки.

Структура навчальної дисципліни "Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства" наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна: підготовка магістрів	Напрямок підготовки, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідних ECTS: 3. Кількість модулів: 4. Самостійна робота, консультації	Шифр та назва напрямку підготовки: 1801 "Специфічні категорії"	Нормативна. Рік підготовки: 2 (6). Семестр: 3 (11)
Кількість годин: загальна 108; модуль 1: 27; модуль 2: 26; модуль 3: 27; модуль 4: 28	Шифр та назва спеціальності: 8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою"	Лекції: 16 години. Практичні заняття (семінари): 32 години. Самостійна робота: 54 години. Поточні консультації: 6 годин
Кількість тижнів викладання навчальної дисципліни: 8. Кількість годин на тиждень: 6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Вид контролю: підсумковий модульний контроль

Предметом дисципліни "Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства" дисципліни є господарська діяльність підприємств та їх підрозділів, спрямована на мінімізацію зовнішніх і внутрішніх загроз економічному стану суб'єкта підприємництва, зокрема його фінансовим, матеріальним, інформаційним, кадровим ресурсам, на основі розробленого комплексу заходів економіко-правового і організаційного характеру.

Метою дисципліни є опанування студентами необхідних теоретичних основ і набуття практичних навичок щодо формування та ефективної реалізації стратегії розвитку системи економічної безпеки установи, організації, підприємства.

Завданням навчальної дисципліни "Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства" є забезпечення необхідними знаннями щодо теорії безпеки підприємства, формування вмінь і навичок щодо визначення сфер, у яких діють чинники небезпек і загроз.

Робоча програма базується на засадах чіткої ділової орієнтації студентів у процесі засвоєння знань, їх узагальнення і повноти, функціональному підході до вивчення матеріалу, що дозволяє на відповідному рівні оптимально використовувати знання.

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідні до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу.

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів

Опис компетентностей, які набуває та здатен продемонструвати магістр після опанування дисципліни "Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства" наведено у табл. 2.

З метою найкращого засвоєння матеріалу студенти повинні до початку вивчення навчальної дисципліни опанувати знання і навички в галузі загальної економічної теорії, макро- і мікроекономіки, теорії організації, теорії управління безпекою соціальних систем, економіки підприємства, економічного аналізу, обліку, маркетингу й оподаткування.

Спеціально-предметні компетентності з дисципліни "Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства"

Змістовні модулі	Компетентність, яка формується в рамках модулів	Знання (мінімальний досвід)	Уміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи формування та реалізації системи безпеки підприємства	Здатність до розробки системи економічної безпеки підприємства	Знання теорії конкуренції, менеджменту організації, основ стратегічного управління, існуючі інформаційні потоки на підприємстві	Уміти будувати ефективну організаційну структуру підприємства для забезпечення його безпеки	Обґрунтування необхідності та доцільності створення системи економічної безпеки підприємства	Ініціативність при формуванні стратегії розвитку підприємства, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах
Змістовий модуль 2. Інноваційна складова розвитку системи безпеки підприємства	Здатність до формування інноваційної стратегії розвитку системи економічної безпеки підприємства, вміння формувати портфель інновацій підприємства	Знання основ інноваційної теорії економічного розвитку підприємства, економіки підприємства, основ маркетингу, стратегічного управління	Уміти формувати основні положення інноваційного розвитку підприємства; розробляти організаційно-економічні заходи зміцнення економічної безпеки	Донесення інформації, проблем, рішень та власного досвіду щодо формування стану економічної безпеки підприємства виходячи із активізації його інноваційного розвитку	Ініціативність при здійсненні управлінських функцій у галузі розробки інноваційної стратегії, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах

1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 3. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою промислових підприємств	Здатність до формування управлінської звітності на підприємстві, організації стратегічного обліку	Знання змісту обліково-операційної роботи на підприємстві, функцій та відповідальності бухгалтерського персоналу, системи опрацювання інформації в обліковій системі	Вміти будувати систему захисту бухгалтерської інформації, розробляти форми управлінської звітності, проводити облік та оцінку ділової репутації підприємства	Донесення інформації, проблем, рішень та власного досвіду щодо формування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства	Ініціативність при здійсненні управлінських функцій у галузі інформаційного забезпечення управління економічною безпекою підприємства, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах
Змістовий модуль 4. Аналітичний інструментарій стратегічного та інноваційного розвитку системи безпеки підприємства	Здатність до аналізу і оцінки рівня економічної безпеки підприємства, визначення ознак-індикаторів банкрутства підприємства та їх постійного моніторингу	Знання фінансового аналізу, економічного аналізу. Володіння навичками розрахунків в пакетах прикладних програм Excel, Statistica, StatGraf	Вміти визначати рівень кожної складової економічної безпеки підприємства та узагальнюючої величини економічної безпеки, визначати стійкість економічної безпеки, здійснювати прогнозування банкрутства підприємства	Донесення інформації, проблем, рішень та власного досвіду щодо використання комплексу моделей та методів для забезпечення ефективного управління системою економічної безпеки підприємства	Ініціативність при здійсненні управлінських функцій у галузі аналізу та оцінки стану та розвитку системи економічної безпеки підприємства, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Починаючи вивчення дисципліни студент має ознайомитися з програмою дисципліни, формами організації навчання, структурою, змістом та обсягом кожної теми, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання навчальної роботи.

Тематичний план дисципліни "Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства" складається з чотирьох модулів, кожний з яких об'єднує у собі окремий самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом. Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекції, практичні (семінарські) заняття, індивідуальна робота, самостійна робота студента.

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни наведена у табл. 3.

Таблиця 3

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин, відведених на:			
	Лекції	Семінарські, практичні заняття	Самостійна робота	Поточні консультації
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи формування та реалізації системи безпеки підприємства				
Тема 1. Основи формування та стратегічного розвитку системи економічної безпеки підприємства	2	4	7	
Тема 2. Організація стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства	2	4	7	1
Змістовий модуль 2. Інноваційна складова розвитку системи безпеки підприємства				
Тема 3. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку системи економічної безпеки підприємства	2	4	6	

1	2	3	4	5
Тема 4. Формування стану економічної безпеки промислового підприємства на засадах активізації його інноваційного розвитку	2	4	7	1
Змістовий модуль 3. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою промислових підприємств				
Тема 5. Облік та управління економічною безпекою промислових підприємств	2	4	6	1
Тема 6. Організація безпеки бухгалтерської інформації на підприємстві	2	4	7	1
Змістовий модуль 4. Аналітичний інструментарій стратегічного та інноваційного розвитку системи безпеки підприємства				
Тема 7. Стратегічний аналіз та оцінка інноваційного рівня економічної безпеки підприємства	2	4	7	1
Тема 8. Критерії та індикатори розвитку системи економічної безпеки підприємства	2	4	7	1
Всього	16	32	54	6

Вивчення студентами навчальної дисципліни здійснюється шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання всіх тем.

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи формування та реалізації системи безпеки підприємства

Тема 1. Основи формування та стратегічного розвитку системи економічної безпеки підприємства

Загальна характеристика системи економічної безпеки підприємства. Методологічні основи формування системи безпеки підприємства та організація її успішного функціонування. Мета створення та

функціонування системи безпеки підприємства. Перелік завдань та функцій системи безпеки підприємства. Об'єкт і суб'єкт системи забезпечення економічної безпеки підприємництва. Основні критерії надійності і ефективності системи безпеки підприємства. Сутність політики безпеки підприємства. Цілі політики безпеки.

Економічна безпека, як фактор досягнення конкурентних переваг підприємства. Взаємозв'язок між стратегічними цілями підприємства та забезпеченням економічної безпеки. Виділення конкурентних переваг як системи певних властивостей. Характеристика макро-, мезо- і макрорівня функціонування підприємства. Основні елементи внутрішнього середовища підприємства. Фактори формування та розвитку конкурентних переваг підприємства.

Тема 2. Організація стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства

Основні принципи забезпечення безпеки функціонування підприємства. Підходи до формування стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства: створення структури підприємства спеціальних підрозділів; максимальне делегування повноважень із забезпечення економічної безпеки існуючим структурним підрозділам підприємства; реформування організаційної структури підприємства. Використання комплексного підходу до формування стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства. Основні складові механізму організації управління економічною безпекою підприємства.

Сутність, мета створення та види діяльності служби безпеки підприємства (СБП). Головні функції, які виконує служба безпеки. Нормативні документи, які визначають організацію діяльності служби безпеки підприємств. Створення кризової групи на підприємстві.

Важливість питання інформаційної безпеки підприємства в умовах зростання науково-технічного прогресу. Структура та функції відділу інформаційної безпеки підприємства. Поняття інформаційної безпеки підприємства. Характеристика основних складових інформаційної безпеки: конфіденційності, цілісності і доступності. Заходи щодо підвищення рівня інформаційної безпеки підприємств. Умови реалізації заходів щодо створення системи електронної обробки інформації. Поняття локальної комп'ютерної мережі підприємства. Принципи логічної організації локаль-

ної обчислювальної мережі. Порядок організації та забезпечення антивірусного захисту інформації. Контроль безпеки підприємства у мережі. Відповідальність за порушення режиму інформаційної безпеки.

Змістовий модуль 2. Інноваційна складова розвитку системи безпеки підприємства

Тема 3. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку системи економічної безпеки підприємства

Внутрішні й зовнішні фактори загрози економічній безпеці господарюючого суб'єкта. Наявні проблеми розвитку економіки та функціонування машинобудівних підприємств України на сучасному етапі. Завдання економічної безпеки підприємства у режимі стійкого функціонування. Інвестиційна та виробнича спрямованість політики підприємства. Фактори гарантування економічної безпеки підприємства. Заходи зміцнення економічної безпеки виробничих підприємств.

Інноваційний характер діяльності підприємства. Поняття "інновація" та інноваційна стратегія. Правила формування інвестиційної стратегії підприємства. Формалізація правил формування інвестиційної стратегії економічної безпеки підприємства. Визначення рівня небезпеки підприємства і термінів, відведених системою на усунення загрози. Визначення параметрів оптимальних обсягів виробництва та суми необхідних інвестицій в інноваційні проекти. Алгоритм розрахунку рівня економічної безпеки. Розрахунок індексу небезпеки у вартісному виразі. Визначення індикатора вірогідності інформації та індексу організованості системи.

Тема 4. Формування стану економічної безпеки промислового підприємства на засадах активізації його інноваційного розвитку

Подано концептуальні положення інноваційної складової розвитку системи економічної безпеки підприємства, а саме: визначено, що механізм забезпечення збалансованого та безупинного розвитку підприємства є базовим підґрунтям його економічної безпеки; визначено основні функції інновації в процесі формування економічної безпеки підприємства; визначено необхідність аналізу потреб і запитів споживачів, діяльності конкурентів при розробці інноваційних проектів;

необхідність формування інноваційного портфеля конкурентоспроможної продукції в умовах підвищеного ризику; необхідність адаптації технологічної структури національної економіки до вимог світового і внутрішнього ринків; визначено інструменти активізації процесів формування та забезпечення системи економічної безпеки підприємства; виділено складові системи економічної безпеки за принципом дії; визначено взаємозв'язок категорій "інноваційний розвиток – економічна безпека"; визначено потенціал формування стану економічної безпеки підприємства; інноваційний портфель підприємства є кінцевим економічним результатом щодо формування економічної безпеки підприємства.

Основні елементи маркетингової складової впровадження інновацій. Напрями маркетингового механізму впровадження інновацій. Засади реалізації інноваційної безпеки підприємства. Характеристика складових маркетингового забезпечення інноваційної політики на підприємстві. Формування бюджету маркетингу. Контроль маркетингової діяльності. Принципи інноваційної безпеки підприємства.

Змістовий модуль 3. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою промислових підприємств

Тема 5. Облік та управління економічною безпекою промислових підприємств

Система бухгалтерського обліку як основна інформаційна система підприємства. Обмеженість інформаційних можливостей бухгалтерської звітності. Недоліки фінансової звітності для відображення повної картини стану справ на підприємстві, проведення аналізу і прийняття управлінських рішень стратегічного напрямку. Формування і сутність науково-практичної теорії управлінського обліку. Підходи до трактування поняття "управлінський облік". Інформаційне забезпечення процесу ухвалення стратегічного рішення. Необхідність формування обліково-аналітичної системи стратегічного напрямку. Необхідність та проблеми обліку зовнішніх факторів макросередовища. Визначення видів обліку. Трактування поняття "стратегічний облік". Особливості стратегічного обліку.

Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Актуальність та проблеми обліку та оцінки ділової репутації підпри-

ємства, яка протягом часу може набути позитивної або негативної оцінки. Проблематика обліку гудвілу. Визначення категорії "гудвіл". Критерії класифікації гудвілу: за способом виникнення (внутрішньо-генерований, спадкоємний, гудвіл за придбання та за консолідації); за арифметичним значенням (позитивний та негативний); в залежності від складових чинників (гудвіл підприємства (бізнесу) та персональний гудвіл). Характеристика видів гудвілу. Основні складові гудвілу. Структура інтелектуального капіталу підприємства. Існуючі підходи відображення гудвілу в обліку. Існуючі підходи до методів розрахунку внутрішньо створеного гудвілу.

Тема 6. Організація безпеки бухгалтерської інформації на підприємстві

Інформаційні технології, які автоматизують бізнес-процеси підприємства як каталізатор інновацій, що забезпечує економічну безпеку та конкурентні переваги підприємства. Необхідність автоматизації інформаційних потоків. Переваги впровадження комп'ютерних інформаційних систем, що ґрунтуються на сучасних інформаційних технологіях. Автоматизація первинного обліку на підприємстві. Схема організації документообігу та реєстрації інформації на підприємстві. Технології формування інформаційного забезпечення. Гарантія власної економічної безпеки завдяки застосуванню автоматизованих облікових систем. Конкурентні переваги підприємств, що використовують інформаційні технології.

Розробка політики економічної безпеки із врахуванням надійності бухгалтерської інформації. Фактори розробки даної політики. Основні завдання політики економічної безпеки підприємства в частині захисту бухгалтерської інформації. Принципи безпеки бухгалтерської інформації. Положення, що забезпечують захист бухгалтерської інформації. Механізм підзвітності економічної безпеки. Характеристика ідентифікації та аутентифікації. Сутність аналізу реєстраційної інформації. Необхідність протоколювання. Завдання служби економічної безпеки щодо облікової інформації на підприємстві.

Змістовий модуль 4. Аналітичний інструментарій стратегічного та інноваційного розвитку системи безпеки підприємства

Тема 7. Стратегічний аналіз та оцінка інноваційного рівня економічної безпеки підприємства

Сукупність внутрішніх та зовнішніх загроз за структурними елементами. Основні прийоми та методи аналізу та економічної безпеки підприємства. Формування системи показників для оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. Основні етапи методики оцінка рівня економічної безпеки підприємства.

Використання інтегральних методів оцінки економічної безпеки підприємства. Застосування методів факторного і кластерного аналізу при оцінки економічної безпеки підприємства. Основні етапи технології визначення рівня економічної безпеки підприємства. Приклади визначення рівня економічної безпеки підприємства на базі реальних даних.

Тема 8. Критерії та індикатори розвитку системи економічної безпеки підприємства

Визначення домінантних складових економічної безпеки підприємства: фінансова, інтелектуальна, кадрова, техніко-технологічна, політико-правова, екологічна, інформаційна, силова, інноваційна, ретроспективна. Формування системи показників за кожною складовою економічної безпеки. Визначення рівнів кожної складової економічної безпеки підприємства. Визначення стійкості економічної безпеки підприємства за чотирма рівнями: абсолютна, задовільна, незадовільна та критична.

Розгляд існуючих методик оцінки ймовірності настання банкрутства, їх групування, критичний аналіз. Використання дискримінантного аналізу для прогнозування банкрутства підприємства. Експертні методики діагностики загрози банкрутства підприємства. Формування системи показників загроз банкрутства підприємства.

Послідовність етапів проведення оцінки ймовірності настання банкрутства підприємства. Напрями оцінки зовнішнього середовища функціо-

нування суб'єкта господарювання. Об'єкти дослідження при проведенні експрес-діагностики загрози банкрутства. Завдання поглибленої діагностики банкрутства суб'єкта господарювання. Напрями проведення фундаментального аналізу ймовірності настання банкрутства суб'єкта підприємництва. Напрями оцінки наслідків можливого банкрутства суб'єкта господарювання. Напрями проведення оцінки потенціалу виживання підприємства.

4. Плани лекцій

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи формування та реалізації системи безпеки підприємства

Тема 1. Основи формування та стратегічного розвитку системи економічної безпеки підприємства

1.1. Поняття системи економічної безпеки підприємства.

1.2. Сутність стратегічного розвитку системи економічної безпеки як фактора досягнення конкурентних переваг.

Література: [17; 19; 20; 24; 36; 54].

Тема 2. Організація стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства

2.1. Підходи до формування стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства.

2.2. Основи роботи внутрішньої служби безпеки на підприємстві.

2.3. Стратегія забезпечення інформаційної безпеки підприємства.

Література: [1; 16; 18 22; 30; 33; 34; 35; 41; 42; 43; 44; 45; 60; 63; 64; 65].

Змістовий модуль 2. Інноваційна складова розвитку системи безпеки підприємства

Тема 3. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку системи економічної безпеки підприємства

3.1. Організаційно-економічні заходи зміцнення економічної безпеки підприємства.

3.2. Формування інноваційної стратегії економічної безпеки підприємства.

Література: [3; 5; 8; 21; 51; 53].

Тема 4. Формування стану економічної безпеки промислового підприємства на засадах активізації його інноваційного розвитку

4.1. Концептуальні основи інноваційної складової розвитку системи економічної безпеки підприємства.

4.2. Механізм інноваційної безпеки підприємства на основі маркетингової складової.

Література: [8; 10; 13; 16; 37; 51; 55; 59; 68].

Змістовий модуль 3. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою промислових підприємств

Тема 5. Облік та управління економічною безпекою промислових підприємств

5.1. Інформаційне забезпечення процесу ухвалення стратегічного рішення.

5.2. Оцінка та облік гудвілу як інструменту економічної безпеки підприємства.

Література: [4; 11; 12; 23; 25; 26; 27; 31; 46; 47; 48; 49; 57; 58; 61; 66].

Тема 6. Організація безпеки бухгалтерської інформації на підприємстві

6.1. Автоматизація облікових процесів як засіб підвищення економічної безпеки підприємства.

6.2. Інноваційні системи захисту бухгалтерської інформації.

Література: [9; 10; 13; 14; 38; 52; 56].

Змістовий модуль 4. Аналітичний інструментарій стратегічного та інноваційного розвитку системи безпеки підприємства

Тема 7. Стратегічний аналіз та оцінка інноваційного рівня економічної безпеки підприємства

7.1. Методичні основи оцінювання економічної безпеки підприємства.

7.2. Технологія визначення інноваційного рівня економічної безпеки підприємства.

Література: [2; 3; 4; 5; 28; 29; 32; 39; 62; 67].

Тема 8. Критерії та індикатори розвитку системи економічної безпеки підприємства

8.1. Оцінка стійкості економічної безпеки підприємства у стратегічному аспекті.

8.2. Методичні основи оцінки ймовірності настання банкрутства підприємства.

8.3. Технологія оцінювання ознак банкрутства підприємства.

Література: [2; 3; 7; 12; 40; 41].

5. Плани семінарських та практичних занять

План проведення семінарських та практичних занять наведено у табл. 4.

План проведення семінарських і практичних занять

Назва теми	Програмні запитання	Питання для дискусій	Кільк. год.	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи формування та реалізації системи безпеки підприємства				
Тема 1. Основи формування та стратегічного розвитку системи економічної безпеки підприємства	1.1. Поняття системи економічної безпеки підприємства. 1.2. Сутність стратегічного розвитку системи економічної безпеки як фактору досягнення конкурентних переваг	1. Основні підходи до визначення економічної безпеки підприємства, системи економічної безпеки, політики економічної безпеки. 2. Види конкурентних переваг підприємства. 3. Фактори конкурентних переваг підприємства	4	[17; 19; 20; 24; 36; 54]
Тема 2. Організація стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства	2.1. Підходи до формування стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства. 2.2. Основи роботи внутрішньої служби безпеки на підприємстві. 2.3. Стратегія забезпечення інформаційної безпеки підприємства	1. Стратегічна спрямованість економічної безпеки підприємства. 2. Основні цілі, функції, завдання, структура внутрішньої служби безпеки на підприємстві. 3. Сутність та характеристика формування інформаційної безпеки підприємства	4	[1;16; 18; 22; 30; 33; 34; 35; 41; 42; 43; 44; 45; 60; 63; 64; 65]
Змістовий модуль 2. Інноваційна складова розвитку системи безпеки підприємства				
Тема 3. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку системи економічної безпеки підприємства	3.1. Організаційно-економічні заходи зміцнення економічної безпеки підприємства. 3.2. Формування інноваційної стратегії економічної безпеки підприємства	1. Формування та реалізація інноваційної стратегії на підприємстві. 2. Формування та реалізація стратегії економічної безпеки підприємства. 3. Інноваційна складова економічної безпеки підприємства	4	[3; 5; 8; 21; 51; 53]

1	2	3	4	5
Тема 4. Формування стану економічної безпеки промислового підприємства на засадах активізації його інноваційного розвитку	4.1. Концептуальні основи інноваційної складової розвитку системи економічної безпеки підприємства. 4.2. Механізм інноваційної безпеки підприємства на основі маркетингової складової	1. Основні умови розвитку системи економічної безпеки підприємства. 2. Місце маркетингу в системі економічної безпеки підприємства. 3. Визначення показників та індикаторів системи економічної безпеки	4	[8; 10; 13; 16; 37; 51; 55; 59; 68]
Змістовий модуль 3. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою промислових підприємств				
Тема 5. Облік та управління економічною безпекою промислових підприємств	5.1. Інформаційне забезпечення процесу ухвалення стратегічного рішення. 5.2. Оцінка та облік гудвілу як інструменту економічної безпеки підприємства	1. Сутність та необхідність стратегічного обліку на підприємстві. 2. Необхідність визначення та оцінки гудвілу. 3. Інтеграція видів бухгалтерського обліку з метою прийняття ефективних управлінських рішень	4	[4; 11; 12; 23; 25; 26; 27; 31; 46; 47; 48; 49; 57; 58; 61; 66]
Тема 6. Організація безпеки бухгалтерської інформації на підприємстві	6.1. Автоматизація облікових процесів як засіб підвищення економічної безпеки підприємства. 6.2. Інноваційні системи захисту бухгалтерської інформації	1. Визначення політики економічної безпеки підприємства та її інформаційної складової. 2. Основні принципи захисту системи бухгалтерської інформації. 3. Основні загрози інформаційній безпеці підприємства	4	[9; 10; 13; 14; 38; 52; 56]

1	2	3	4	5
Змістовий модуль 4. Аналітичний інструментарій стратегічного та інноваційного розвитку системи безпеки підприємства				
Тема 7. Стратегічний аналіз та оцінка інноваційного рівня економічної безпеки підприємства	7.1. Методичні основи оцінювання економічної безпеки підприємства. 7.2. Технологія визначення інноваційного рівня економічної безпеки підприємства	1. Прийоми та методи оцінки економічної безпеки підприємства. 2. Проблеми формування системи показників для оцінки економічної безпеки. 3. Визначення рівня економічної безпеки підприємства	4	[2; 3; 4; 5; 28; 29; 32; 39; 62; 67]
Тема 8. Критерії та індикатори розвитку системи економічної безпеки підприємства	8.1. Оцінка стійкості економічної безпеки підприємства у стратегічному аспекті. 8.2. Методичні основи оцінки ймовірності настання банкрутства підприємства. 8.3. Технологія оцінювання ознак банкрутства підприємства	1. Визначення стійкості економічної безпеки підприємства. 2. Система критеріїв та показників за кожною складовою економічної безпеки підприємства. 3. Необхідність моніторингу ознак банкрутства підприємства. 4. Критерії ймовірного банкрутства підприємства	4	[2; 3; 7; 12; 40; 41]

Місце і роль семінарських занять та практикуму полягає в поглибленні теоретичного рівня підготовки у взаємозв'язку з пошуковим характером занять, впровадженні нових технологій навчання у тісній взаємодії з матеріалами лекції і самостійною роботою студентів.

6. Самостійна робота студентів

Самостійна робота – це запланована навчальна та наукова робота, яка виконується за завданням викладача під його методичним і науковим керівництвом. Вона є специфічним видом навчання, головною метою якого є формування самостійності студента від постановки проблеми до здійснення самоконтролю. Самостійна робота студента є засобом реалізації пізнавального потенціалу студента, спрямованою на постійну самоосвіту.

Метою самостійної роботи студента є засвоєння в повному обсязі навчальної програми та послідовне формування у студентів самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасного фахівця.

Самостійна робота студента включає:

виконання навчальних завдань, що виконуються під керівництвом викладача та перевіряються на аудиторних заняттях;

виконання навчальних завдань за відсутності викладача та без його безпосередньої допомоги в позааудиторний час;

робота студента за спеціальним індивідуальним навчальним планом, складеним на основі врахування індивідуальних особливостей і пізнавальних можливостей студента.

Для виконання самостійної роботи студент повинен ознайомитися з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, періодичними виданнями, статистичними матеріалами та нормативними актами, провести окремі розрахунки у табличному редакторі Excel.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

підготовка до поточних аудиторних занять – вивчення літератури, текстів лекцій, виконання домашніх завдань, підготовка до семінарських занять та підготовка до контрольних робіт;

пошуково-аналітична робота – пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою, написання есе, практикум із навчальної дисципліни з використанням програмного забезпечення;

наукова робота – участь у наукових студентських конференціях, семінарах, підготовка наукових публікацій, виконання завдань у рамках дослідницьких проектів кафедри.

Перелік питань для самостійного опрацювання подано в табл. 5.

Таблиця 5

Перелік питань для самостійного опрацювання

Назва теми	Питання для самостійного опрацювання	Рекомендована література
1	2	3
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи формування та реалізації системи безпеки підприємства		
Тема 1. Основи формування та стратегічного розвитку системи економічної безпеки підприємства	1. Взаємозв'язок конкурентоспроможності підприємства та рівня його економічної безпеки. 2. Методичні основи оцінки конкурентоспроможності підприємства	[17; 19; 20; 24; 36; 54]
Тема 2. Організація стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства	1. Місце відділу економічної безпеки в організаційній структурі підприємства. 2. Основні цілі та завдання відділу інформаційної безпеки на підприємстві, його місце в організаційній структурі підприємства	[1; 16; 18; 22; 30; 33; 34; 35; 41; 42; 43; 44; 45; 60; 63; 64; 65]
Змістовий модуль 2. Інноваційна складова розвитку системи безпеки підприємства		
Тема 3. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку системи економічної безпеки підприємства	1. Розрахунок інвестиційної привабливості інноваційних проектів. 2. Формування інноваційного портфеля підприємства	[3; 5; 8; 21; 51; 53]
Тема 4. Формування стану економічної безпеки промислового підприємства на засадах активізації його інноваційного розвитку	1. Сталий економічний розвиток підприємства та його оцінка. 2. Визначення стану економічної безпеки підприємства. 3. Взаємозв'язок між інноваціями та економічною безпекою підприємства	[8; 10; 13; 16; 37; 51; 55; 59; 68]

1	2	3
Змістовий модуль 3. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою промислових підприємств		
Тема 5. Облік та управління економічною безпекою промислових підприємств	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування системи управлінської звітності на підприємстві. 2. Інтеграція бухгалтерського обліку і менеджменту. 3. Відображення в бухгалтерському обліку економічної безпеки підприємства 	[4; 11; 12; 23; 25; 26; 27; 31; 46; 47; 48; 49; 57; 58; 61; 66]
Тема 6. Організація безпеки бухгалтерської інформації на підприємстві	<ol style="list-style-type: none"> 1. Управління інформаційною безпекою на підприємстві. 2. Комерційна таємниця та механізми її захисту 	[9; 10; 13; 14; 38; 52; 56]
Змістовий модуль 4. Аналітичний інструментарій стратегічного та інноваційного розвитку системи безпеки підприємства		
Тема 7. Стратегічний аналіз та оцінка інноваційного рівня економічної безпеки підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Застосування економіко-математичного моделювання з метою аналізу і оцінки рівня економічної безпеки підприємства. 2. Формалізація основних складових системи економічної безпеки підприємства 	[2; 3; 4; 5; 28; 29; 32; 39; 62; 67]
Тема 8. Критерії та індикатори розвитку системи економічної безпеки підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оцінка ризиків підприємницької діяльності. 2. Кризовий стан підприємства та його оцінка. 3. Моделювання банкрутства підприємства 	[2; 3; 7; 12; 40; 41]

7. Контрольні запитання для самодіагностики

Проведення самодіагностики студентом забезпечує його якісну підготовку до практичних, семінарських занять та контрольних заходів у вигляді поточного та підсумкового контролів. Контрольні запитання для самодіагностики наведені в табл. 6.

Приклади контрольних запитань для самодіагностики

Назва теми	Контрольні запитання для самодіагностики
1	2
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи формування та реалізації системи безпеки підприємства	
Тема 1. Основи формування та стратегічного розвитку системи економічної безпеки підприємства	<p>Мета створення та функціонування системи безпеки підприємства.</p> <p>Об'єкт і суб'єкт системи забезпечення економічної безпеки підприємства.</p> <p>Характеристика макро-, мезо- і макrorівня функціонування підприємства.</p> <p>Завдання та функції системи безпеки підприємства</p>
Тема 2. Організація стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства	<p>Сутність, мета створення та види діяльності служби безпеки підприємства.</p> <p>Основні принципи забезпечення безпеки функціонування підприємства.</p> <p>Підходи до формування стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства.</p> <p>Структура та функції відділу інформаційної безпеки підприємства.</p> <p>Принципи логічної організації локальної обчислювальної мережі.</p> <p>Система відповідальності за порушення режиму інформаційної безпеки</p>
Змістовий модуль 2. Інноваційна складова розвитку системи безпеки підприємства	
Тема 3. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку системи економічної безпеки підприємства	<p>Фактори гарантування економічної безпеки підприємства.</p> <p>Заходи зміцнення економічної безпеки виробничих підприємств.</p> <p>Внутрішні й зовнішні фактори загрози економічній безпеці господарюючого суб'єкта.</p> <p>Поняття "інновація" та інноваційна стратегія.</p> <p>Визначення параметрів оптимальних обсягів виробництва та суми необхідних інвестицій в інноваційні проекти.</p> <p>Визначення індикатора вірогідності інформації та індексу організованості системи</p>
Тема 4. Формування стану економічної безпеки промислового підприємства на засадах активізації його інноваційного розвитку	<p>Поняття інноваційного портфеля підприємства.</p> <p>Основні функції інновації в процесі формування економічної безпеки підприємства.</p> <p>Інструменти активізації процесів формування та забезпечення системи економічної безпеки підприємства.</p> <p>Складові системи економічної безпеки за принципом дії.</p> <p>Напрями маркетингового механізму впровадження інновацій.</p> <p>Принципи інноваційної безпеки підприємства</p>

1	2
Змістовий модуль 3. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою промислових підприємств	
Тема 5. Облік та управління економічною безпекою промислових підприємств	<p>Недоліки фінансової звітності для відображення повної картини стану справ на підприємстві.</p> <p>Формування і сутність науково-практичної теорії управлінського обліку.</p> <p>Необхідність та проблеми обліку зовнішніх факторів макросередовища.</p> <p>Актуальність та проблеми обліку та оцінки ділової репутації підприємства.</p> <p>Характеристика видів гудвілу.</p> <p>Існуючі підходи до методів розрахунку внутрішньо створеного гудвілу</p>
Тема 6. Організація безпеки бухгалтерської інформації на підприємстві	<p>Схема організації документообігу та реєстрації інформації на підприємстві.</p> <p>Переваги впровадження комп'ютерних інформаційних систем.</p> <p>Принципи безпеки бухгалтерської інформації.</p> <p>Необхідність протоколювання.</p> <p>Механізм підзвітності економічної безпеки.</p> <p>Характеристика ідентифікації та аутентифікації</p>
Змістовий модуль 4. Аналітичний інструментарій стратегічного та інноваційного розвитку системи безпеки підприємства	
Тема 7. Стратегічний аналіз та оцінка інноваційного рівня економічної безпеки підприємства	<p>Основні прийоми та методи аналізу та економічної безпеки підприємства.</p> <p>Основні етапи методики оцінка рівня економічної безпеки підприємства.</p> <p>Використання інтегральних методів оцінки економічної безпеки підприємства.</p> <p>Основні етапи технології визначення рівня економічної безпеки підприємства.</p> <p>Сукупність внутрішніх та зовнішніх загроз за структурними елементами</p>
Тема 8. Критерії та індикатори розвитку системи економічної безпеки підприємства	<p>Складові економічної безпеки підприємства.</p> <p>Рівні стійкості економічної безпеки підприємства.</p> <p>Експертні методики діагностики загрози банкрутства підприємства.</p> <p>Використання дискримінантного аналізу для прогнозування банкрутства підприємства.</p> <p>Оцінка потенціалу виживання підприємства</p>

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

1) за засвоєнням теоретичного матеріалу-консультації: індивідуальні (запитання-відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни); групові (розгляд типових прикладів-ситуацій);

2) за засвоєнням практичного матеріалу-консультації: індивідуальні (розгляд практичних завдань, стосовно яких виникли запитання) й групові (розгляд рольових ігор, які потребують колективного обговорення);

3) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу: індивідуальний захист самостійних та індивідуальних завдань; підготовки рефератів для виступу на науковому семінарі або на науковій конференції.

Індивідуальне завдання (ІЗ) із дисципліни "Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства" – вид позааудиторної індивідуальної роботи студента навчально-дослідного характеру, яке використовується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни.

ІЗ – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських і практичних занять, охоплює декілька тем або зміст навчальної дисципліни в цілому. Мета ІЗ – самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчальної дисципліни, розвиток навичок самостійної роботи.

9. Методики активізації процесу навчання

При викладанні навчальної дисципліни "Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи безпеки підприємства" для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій: проблемних лекцій, семінарських занять, рольових ігор, дискусій, презентацій та кейс-методів.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено у табл. 7.

Таблиця 7

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Назва теми	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи формування та реалізації системи безпеки підприємства	
Тема 1. Основи формування та стратегічного розвитку системи економічної безпеки підприємства	Проблемна лекція щодо визначення категоріального апарату дисципліни, змісту та сутності основних понять. Презентація змісту модулів дисципліни, їхньої структури, переліку завдань для аудиторної та самостійної роботи
Тема 2. Організація стратегічного управління системою економічної безпеки підприємства	Проблемна лекція щодо напрямків застосування отриманих знань в практичній діяльності підприємств, формування та реалізація системи безпеки на прикладі конкретних підприємств
Змістовий модуль 2. Інноваційна складова розвитку системи безпеки підприємства	
Тема 3. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку системи економічної безпеки підприємства	Семінар-дискусія щодо визначення найбільш поширених у практиці методів і моделей аналізу для забезпечення системи економічної безпеки підприємства, способів обробки економічної інформації
Тема 4. Формування стану економічної безпеки промислового підприємства на засадах активізації його інноваційного розвитку	Проблема лекція щодо визначення сутності економічного зростання та розвитку підприємства, існуючих підходів та проблем їхньої оцінки. Організація семінару-дискусії на тему способів моделювання економічного потенціалу підприємства

1	2
Змістовий модуль 3. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою промислових підприємств	
Тема 5. Облік та управління економічною безпекою промислових підприємств	Міні-лекція стосовно світу сутності економічного потенціалу підприємства, економічних ресурсів та проблем їхнього обліку
Тема 6. Організація безпеки бухгалтерської інформації на підприємстві	Проблемна лекція щодо можливостей використання табличного редактора Excel та пакета прикладних програм при проведенні аналізу економічної безпеки підприємства
Змістовий модуль 4. Аналітичний інструментарій стратегічного та інноваційного розвитку системи безпеки підприємства	
Тема 7. Стратегічний аналіз та оцінка інноваційного рівня економічної безпеки підприємства	Організація семінару-дискусії на тему інвестиційної привабливості промислових підприємств України та огляд пропозицій сторонніх організацій щодо оцінки бізнесу
Тема 8. Критерії та індикатори розвитку системи економічної безпеки підприємства	Презентація переліку отриманих знань з управлінського аналізу на прикладі розв'язаних практичних завдань і теоретичного матеріалу

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; виробленні здатностей приймати самостійні рішення; виробленні здібностей до колективних рішень; виробленні здібностей до соціальної інтеграції; придбанні навичок розв'язання конфліктів.

10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання знань передбачають лекційні, семінарські та практичні заняття, а також самостійну роботу. Перевірка та оцінювання

знань студентів проводиться у таких формах: оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять; індивідуального завдання; проведення модульного контролю.

Оцінювання знань студента під час семінарських та практичних занять має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є: систематичність, активність та результативність роботи протягом семестру; виконання завдань для самостійного опрацювання; рівень виконання модульного завдання.

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою. Для отримання позитивної підсумкової оцінки за дисципліною необхідно набрати не менше 60 балів.

Оцінювання теоретичного матеріалу здійснюється шляхом опитування за кожним модулем. Відповідь студента оцінюється за такими критеріями:

Оцінка 5 балів ставиться за системне, глибоке засвоєння програмного матеріалу і ефективне його застосування. Відповідь студента на теоретичне питання має бути повною, ґрунтовною, логічною, вірною та послідовною.

Оцінка 4 бали ставиться за повне засвоєння програмного матеріалу та наявне вміння орієнтуватися в ньому. При відповіді на теоретичні запитання припускаються несуттєві помилки.

Оцінка 3 бали ставиться за часткове висвітлення теоретичних питань. Припускаються помилки при визначенні основних понять.

Оцінка 2 бали виставляється за оволодіння матеріалом на рівні окремих фрагментів, які становлять незначну частину запитань теоретичного характеру.

Оцінка 1 бал ставиться за майже повне не володіння навчальним матеріалом із конкретних теоретичних питань.

Оцінка 0 балів – відповіді не має.

Виконання практичних, індивідуальних та самостійних завдань оцінюється за такими критеріями:

"6" балів ставиться, коли завдання виконане правильно. Студент показав володіння системними знаннями навчального матеріалу, ефективно їх застосовує.

"5" балів ставиться, коли завдання виконане правильно. Відповідь у цілому вірна, логічна та достатньо обґрунтована, але допущені несуттєві помилки.

"4" бали ставиться, коли завдання виконане частково або повністю без належних обґрунтованих висновків. Студент при наданні відповіді припускається помилки або формулює помилкові висновки.

"3" бали виставляється у випадку, коли завдання виконано в цілому правильно, але при цьому студент припускається арифметичних помилок. Висновок сформульовано нечітко, або він взагалі відсутній.

"2" бали виставляється у випадку, коли студент використовує окремі елементи аналізу інформації, припускається помилок.

"1" бал – завдання виконане не вірно.

"0" балів – завдання не виконане.

Зразок завдання на письмову контрольну роботу

1. Дати визначення системи економічної безпеки підприємства, розкрити її сутність, існуючий інструментарій управління економічною безпекою підприємства.

2. Прийоми і способи оцінки рівня економічної безпеки підприємства.

3. Виконайте факторний аналіз рентабельності підприємства за різними моделями. Зробіть відповідні висновки.

Кожне завдання оцінюється у 2 бали за такими критеріями:

"2" бали – завдання виконане вірно, зроблені відповідні висновки;

"1" бал – завдання виконане із математичними помилками, або зроблені помилки у висновках;

"0" балів – завдання виконане повністю не вірно, або не виконано зовсім.

Сума отриманих балів за завданнями складає оцінку за контрольну роботу.

Розподіл балів за видами роботи наведений у табл. 8.

Розподіл балів за видами занять і завдань із навчальної дисципліни

Змістовні модулі	Години	Теоретичний матеріал	Виконання практичних завдань	Контрольні модульні роботи	Самост., індивід. робота	Відвідування занять	Всього балів
Змістовний модуль 1	27	5	6	6	6	2	25
Змістовний модуль 2	26	5	6	6	6	2	25
Змістовний модуль 3	27	5	6	6	6	2	25
Змістовний модуль 4	28	5	6	6	6	2	25
Всього	108	20	24	24	24	8	100

Отримані бали, згідно з методикою переведення показників успішності знань студентів університету в систему оцінювання за школою ECTS, конвертується в підсумкову модульну оцінку за міжнародною шкалою ECTS (табл. 9).

Переведення показників успішності знань студентів у систему оцінювання за шкалою ECTS

Оцінка за національною системою	Оцінка ECTS	Визначення ECTS	Кількість балів із навчальної дисципліни
Відмінно	A	Відмінно – відмінне виконання з незначною кількістю помилок	≥90
Добре	B	Дуже добре – вище від середнього рівня з кількома помилками	82 – 89
	C	Добре – загалом правильна робота з певною кількістю помилок	75 – 81
Задовільно	D	Задовільно – непогано, але із значною кількістю недоліків	66 – 74
	E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60 – 65
Незадовільно	FX	Незадовільно – потрібно працювати перед тим, як отримати позитивну оцінку	35 – 59
	F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота	<35

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізм зміцнення : монографія / Т. Г. Васильців. – Л. : Вид. "Арал", 2008. – 386 с.

2. Геєць В. М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова та ін. – Х. : ІНЖЕК, 2006. – 240 с.

3. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства : навч. посібн. / Л. І. Донець, Н. В. Ващенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 240 с.

4. Економіка підприємства : підручник / Й. М. Петрович, А. Ф. Кіт, О. М. Семенів та ін. ; за заг. ред. Й. М. Петровича. – Л. : Новий Світ-2000, 2004. – 680 с.

5. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. посібн. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін. – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с.

6. Измалков А. В. Управление безопасностью социально-экономических систем и оценка его эффективности : монография / А. В. Измалков. – М. : Компания Спутник+, 2003. – 448 с.

7. Ілляшенко С. М. Економічний ризик : навч. посібн. – 2-ге вид., доп. перероб. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 220 с.

8. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком : навч. посібн. / С. М. Ілляшенко. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Суми : ВТД "Університетська книга" ; К. : Видавничий дім "Княгиня Ольга", 2005. – 324 с.

9. Кавун С. В. Інформаційна безпека : навч. посібн./ С. В. Кавун. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 196 с.

10. Кавун С. В. Система економічної безпеки : методологічні та методичні засади : монографія / С. В. Кавун. – Х. : ХНЕУ, 2009. – 300 с.

11. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы : учебн. пособ. / пер. с франц. ; под ред. проф. Я. В. Соколова. – М. : ЮНИТИ, 1997. – 576 с.

12. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності. / О. Кононенко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2003. – 148 с.
13. Косенцев В. Національна безпека України: проблеми та шляхи реалізації пріоритетних національних інтересів : монографія / В. Косенцев, І. Бінько. – К. : НІСД, 1996. – 320 с.
14. Кузенко Т. Б. Фінансова безпека підприємства : навч. посібн. / Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартюшева, О. В. Грачов. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 300 с.
15. Куркин Н. В. Управление экономической безопасностью развития предприятия : монография / Н. В. Куркин. – Днепропетровск : Арт-Пресс, 2004. – 452 с.
16. Менеджмент та маркетинг інновацій: монографія / за ред. д.е.н., проф. С. М. Ілляшенка. – Суми : ВТД "Університетська книга". 2004. – 616 с.
17. Отенко І. П. Управління конкурентними перевагами : наукове видання / І. П. Отенко, Є. О. Полтавська. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 212 с.
18. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур : монографія / Н. Й. Реверчук. – Л. : ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.
19. Федулова Л. І. Менеджмент організацій : підручник / Л. І. Федулова. – К. : Либідь, 2004. – 448 с.
20. Экономическая стратегия фирмы : учебн. пособ. / под ред. А. П. Градова. – 3-е изд., испр. – СПб. : Спец-Лит, 2000. – 588 с.

11.2. Додаткова

21. Ареф'єва О. В. Кадрова складова в системі економічної безпеки машинобудівних підприємств / О. В. Ареф'єва, О. Ю. Литовченко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 11. – С. 95–100.
22. Бендиков М. А. Экономическая безопасность промышленного предприятия в условиях кризисного развития / М. А. Бендиков // Менеджмент в России и за рубежом. – 2002. – № 2. – С. 17–29.
23. Бетге И. Балансоведение : пер. с нем. / Научный редактор В. Д. Новодворский. – М. : Изд. "Бухгалтерский учет", 2000. – 454 с.
24. Большой экономический словарь / под ред. А. Н. Азрилияна. – 5-е изд., доп. и перераб. – М. : Институт новой экономики, 2002. – 1280 с.

25. Бомжо В. П. Кількісна оцінка ділової репутації підприємства / В. П. Бомжо, Г. С. Сінько // Економіка, фінанси, право. – 2009. – № 5. – С. 15–17.
26. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік : навч. посібн. / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ЖІТІ, 2002. – 479 с.
27. Войнаренко М. П. Проблеми реформування і шляхи транзиції бухгалтерського обліку до Міжнародних стандартів // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2000. – № 5. – Ч. 2. – С. 9–13.
28. Гринів Л. В. Особливості формування конкурентоспроможної переваги підприємств / Л. В. Голов // Матеріали Міжнародної конференції "Динаміка наукових досліджень". – Перемишль, 2007. – С. 37–40.
29. Довбня С. Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С. Б. Довбня, Н. Ю. Гічова // Фінанси України. – 2008. – № 4. – С. 88–97.
30. Ілляшенко С. Н. Складові економічної безпеки підприємства і підходи до її оцінки / С. Н. Ілляшенко // Актуальні проблеми економіки – 2003. – № 3. – С. 12–19.
31. Казарян Г. Г. Гудвіл як нетрадиційний об'єкт обліку / Г. Г. Казарян, Т. М. Банасько // Сучасна економіка : Випуск 1. – К. : ДПІК, 2010. – 176 с.
32. Камышникова З. В. Оценка уровня экономической безопасности машиностроительного предприятия / З. В. Камышникова // Бизнес-информ. – 2009. – № 7. – С. 77–81.
33. Ковалев Д. Экономическая безопасность предприятия / Д. Ковалев, Т. Сухорукова // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48–52.
34. Корієнко А. В. Механізм досягнення і підтримки економічної безпеки підприємства : автореф. дис. канд. екон. наук.: 08.06.01 / А. В. Корієнко. – К. : КНЕУ, 2000. – 19 с.
35. Кравчук П. Я. Формування системи корпоративної безпеки підприємства : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.06.01 / Терноп. держ. екон. університет. – Тернопіль., 2006. – 20 с.
36. Лифиц И. М. Теория и практика оценки конкурентоспособности товаров и услуг / И. М. Лифиц. – М. : Юрайт, 2001. – 224 с.
37. Максимова Т. С. Формування інноваційної політики підприємства / О. В. Філімонова, К. В. Лиштван // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 2 (20) – С. 181–183.

38. Марченко Д. М. Автоматизація бухгалтерського обліку як джерело зростання його ефективності / Д. М. Марченко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6. – С. 248–254.
39. Морозюк Ю. В. Индикативные составляющие экономической безопасности организации / Ю. В. Морозюк // Вестник финансовой академии. – 2006. – № 4. – С. 50–60.
40. Нагорна І. І. Оцінка стійкої економічної безпеки промислового підприємства / І. І. Нагорна // Економічний простір. – 2008. – № 19. – С. 243–255.
41. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) / под ред. Е. А. Олейникова. – М. : Изд. "Интел-Синтез", 1997. – 212 с.
42. Полозова Т. В. Процес забезпечення економічної безпеки підприємства / Т. В. Полозова, М. Ю. Журавель // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 255 : В 9 т. – Том VI. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – С. 1454–1459.
43. Стратегии бизнеса : справочник / под ред. Г. Клейнера. – М. : Изд. "КОНСЭКО", 1998. – 288 с.
44. Судоплатов А. П. Безопасность предпринимательской деятельности / А. П. Судоплатов, С. В. Лекареп. – М. : Изд. "ОЛМА-ПРЕСС", 2001. – 312 с.
45. Сухорукова Т. Индикаторы ресурсной безопасности предприятия / Т. Сухорукова // Бизнес Информ. – 1998. – № 6. – С. 44–47.
46. Травін В. В. Особливості організації бухгалтерського обліку внутрішнього гудвілу як прояву соціального капіталу на мікроекономічному рівні / В. В. Травін // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 2(52). – 197 с.
47. Уманців Г. Внутрішній гудвіл підприємства, проблеми оцінки та обліку / Г. Уманців // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 9. – С. 21–23.
48. Хорнгрен Ч. Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект / Ч. Т. Хорнгрен, Дж. Форстер : пер. с англ. / под ред. Я. В. Соколова. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 416 с.
49. Циганова Т. Б. Развитие методики стоимостной оценки объектов бухгалтерского учета : автореф. дис. канд. экон. наук: спец. 08.00.12 / Т. Б. Циганова. – Йошкар-Ола, 2011. – 23 с.
50. Karloff В. Business strategy / В. Karloff. – М. : Economics, 1991. P. 80.

11.3. Ресурси мережі Internet

51. Ваганова Л. В. Створення механізму інноваційної безпеки підприємства на основі маркетингової складової / Л. В. Ваганова // Маркетинг і менеджмент інновацій, 2011, № 4, Т. I // <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/>.

52. Дикий А. П. Політика економічної безпеки в частині захисту бухгалтерської інформації на підприємстві в умовах використання комп'ютерних технологій / А. П. Дикий // Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 3(21) // http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2011_3_1/13.pdf.

53. Копосов Г. О. Формування інноваційної стратегії економічної безпеки підприємства / Г. О. Копосов, Н. В. Мешкова-Кравченко, О. М. Радкевич // Економічний простір. – 2008. – С. 205–211. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2008_17/koposov.pdf.

54. Кравчук А. Ю. Система управління методичним забезпеченням економічної безпеки на підприємстві / А. Ю. Кравчук, Т. Л. Кліменко. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=331>.

55. Краснощоківа Ю. В. Інноваційна безпека підприємства як запорука конкурентоспроможності в умовах інтеграції [Електронний ресурс] / Ю.В. Краснощоківа // Управління розвитком. – 2011. – № 4 (101) – С. 177–178. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2011_4/u1104kr4.pdf.

56. Криворучко Н. Є. Актуальні питання при автоматизованій системі обліку / Н. Є. Криворучко, М. Г. Шолота. Буковинська державна фінансова академія. Науковий керівник : М. В. Косминко. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64254.doc.htm.

57. П(С)БО 19 "Об'єднання підприємств", [затв. наказом МФУ від 7 липня 1999 р. № 163, із змін. і доп. від 1 листопада 2009 р.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0750-99>.

58. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс]: Постанова ВРУ [від 2 груд. 2010 р. № 2755-УІ]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

59. Полінкевич О. М. Принципи інноваційної діяльності в управлінні підприємством [Електронний ресурс] / О. М. Полінкевич // Луцький національний технічний університет. – Режим доступу : http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/en_em/2010_7_2/37.pdf.

60. Полозова Т. В. Підходи до формування стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / Т. В. Полозова, М. Ю. Журавель. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/6_NITSB_2010/Economics/59832.doc.htm.

61. Порядок експертної оцінки нематеріальних активів [Електронний ресурс]: [затв. наказом Фонду держмайна України від 27 червня 1995 р. № 969/97р.]. – Режим доступу : <http://zacon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0292-95>.

62. Савчук В. П. Финансовая диагностика предприятия как система поддержки принятия управленческих решений [Електронний ресурс]. – Режим доступу : management.com.ua.

63. Соколенко Т. М. Економічна безпека підприємства в умовах транзитивної економіки [Електронний ресурс] / Т. М. Соколенко // Сучасна наука XXI ст.: сьома міжнародна наук.-практ. інтернет-конф.: матеріали конф. – К. 2011. – Режим доступу : <http://intkonf.org/kand-ped-n-sokolenko-tm-ekonomichna-bezpeka-pidpriemstva-v-umovah-tranzitivnoyi-ekonomiki>.

64. Судакова О. І. Організація управління економічною безпекою підприємства / О. І. Судакова // Економічний простір. – 2008. – № 10. – С. 148–156 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2008_10/sudakova.pdf.

65. Судакова О. І. Організація служби економічної безпеки підприємства / О. І. Судакова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/12.APSN_2007/Economics/20025.doc.htm.

66. Труш В. Є. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою промислових підприємств / В. Є. Труш, В. Ф. Яценко // http://mev-hnu.at.ua/load/mizhnarodna_naukovo_praktichna_internet_konferencija/7_upravlinnja_ekonomichnoju_bezpekoju_promislovikh_pidpriemstv/8-1-0-44.

67. Шамрай М. Теоретико-методологічні основи оцінки рівня економічної безпеки сільськогосподарського підприємства / М. Шамрай

// [http:// www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/Vldau/APK/2011_18_1/files/11shmees.pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/Vldau/APK/2011_18_1/files/11shmees.pdf).

68. Шкарлет С. М. Формування економічної безпеки підприємств засобами активізації їх інноваційного розвитку : дис. д-ра наук: 08.00.04 – 2008. // <http://www.disslib.org/formuvannja-ekonomichnoyi-bezpeky-pidpryemstv-zasobamy-aktyvizatsiyi-yikh-innovatsiynoho.html>.

Зміст

Вступ	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів	5
2. Тематичний план навчальної дисципліни	8
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами	9
4. Плани лекцій	15
5. Плани семінарських (практичних) занять	17
6. Самостійна робота студентів	21
7. Контрольні запитання для самодіагностики	23
8. Індивідуально-консультативна робота	26
9. Методики активізації процесу навчання	27
10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	28
11. Рекомендована література	32
11.1. Основна	32
11.2. Додаткова	33
11.3. Ресурси мережі Internet	36

